

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

FEN – EDEBİYAT FAKÜLTESİ

TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI BÖLÜMÜ

TRABZON

BİTİRME TEZİ

SEVİLAY BULUT

Tez Danışmanı

Doc. Dr. BÜLENT YORULMAZ

Lefkoşa
2001

ÖNSÖZ

Bu araştırmayla , Trabzon ilini tarihi ,coğrafi ,ekonomik yönleriyle sizlere tanıtmaya çalıştım.

Bu araştırmayı yapana kadar Trabzon 'u hiç tanımadığımı farkettim. Araştırma bana birçok şey kazandırdı. Trabzon'u daha yakından tanımama yardım etti. Umarın başkalarınada aynı şekilde faydalı olur.

Bu mezuniyet çalışmasında ve üniversite hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteğini esirgemeyen aileme ; bize 4 yıl boyunca bilgiler veren başta sevgili hocam Adnan Akgün'e ve tüm hocalarıma ayrıca bize bu çalışmayı hazırlama imkanı veren değerli hocamız Doc.Dr. Bülent Yorulmaz'a sonsuz şükranlarımı sunarım.

Saygılarımla
Sevilay BULUT

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ.....	1
Trabzon Adının Menşei.....	2
2. TRABZON'UN TARİHİ.....	3
3. TRABZON VE ÇEVRESİNİN COĞRAFİ KONUMU.....	4
3.1 Fiziki Yapısı.....	4
3.2 İklim ve Bitki Örtüsü.....	5
3.3 Ekonomi.....	6
3.4 Nüfus.....	7
3.5 İlçeleri.....	7
4. TARİHİ VE TURİSTİK YERLERİ.....	12
5. SOSYAL HAYAT.....	16
5.1 Gelenek ve Törelere.....	16
5.2 Kıyafeti.....	17
5.3 Müziği ,Çalgısı ve Oyunları.....	18
5.4 Yöresel Yemekler.....	18
5.5 Eğitim.....	19
5.6 Yetişen Ünlüler.....	19
6. FIKRALAR.....	21
7. LAZLAR.....	22
8. SONUÇ.....	27
9. KAYNAKÇA.....	28

1. Giriş

Trabzon Karadeniz'in kıyıcığında binlerce yıl, bir düşle içedir. Kimleri, neleri görmedi ki. Her ne kadar geçmişin 4000 yıllık tarihi olduğu söylene de bilinen gerçek, M.S. 8.yy den bütün gerçekliği ile durur karşımızda.

Üst üste uygarlıklara beşik olan, nice insanların sefer eylediği bir kenttir Trabzon. Medler, Persler, Romalılar, Bizanslılar, Komenler ve Osmanlılar gelmişler kente, işgaller, kurtuluşlar yaşamış. Haçlıların o Anadolu'ya yaptıkları akınların 4'sünde Komnenoslar la tanışır. Apollon kültürünün egemen olduğu kadim çağında ise işlek bir limandır. Kentte bastırılan paraların bir yüzünde Apollon başı, diğer yüzünde gemi burnuyla bir çapa vardır.

1071'de Anadolu kucak açar Türk akıncılarına. Selçuklular bir dönem kenti ele geçirmeye can atarlar. Moğol baskısına karşı bir sıra vergi verilir. Cephiler dayanır bir çağda dayanır kapılarına ve 1461'de II. Mehmet İstanbul fatihliğine katıverir bu güzelim toprağı. Yavuz Sultan Selimin valilik yaptığı, muhteşem Süleyman'ın (Kanuni) doğduğu bir kenttir. Trabzon 1916'da Rusların işgalini görür, 1918'in 24 şubatında kurtuluşu yaşar Trabzon.

Cumhuriyetin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk 1924-1930 ve 1937 de 3 kez onurlandırır burayı. Vasiyetinin bir bölümünü burada yazar.

Bir sevdayı, bir tutkuyu insanın yüreğine nakışlayarak, tarihle iç içe bir büyük serüveni yaşayarak. Trabzon , Karadeniz coğrafyasında dünden bugüne getirdiği güzelliği, toprağında yol veren insanının yüreğine bir sevgi olarak işler. Bir kemençe sesinin kıvrak, coşkulu büyüünde, bir maninin aşk ile yoğrulan sözlerinde, yerinde duramayan bir insan görürsünüz. Davul ve zurnanın bu toprağın insanlarının sevincine kattığı o sarsıcı coşku, silah tutkusunu da içten içe ateşler. Neylersin ; dağının dik yamaçları, denizinin o hırçın güzelliği, dalgasının karayı döven inatçılığı, yağmurun o zifiri karanlığı, doğayla bir büyük mücadeleye hazır peştamalindeki renk belki de dağların zifiri ve komar çiçeklerinde getirilmiştir. Kadın ki Karadeniz'de doğanın var gücünü omuzlayandır. Dağların vargit çiçekleri, köyünün düşünün habercisi olmuştur kardelen dağlarına yükünü sürmeye.

Gün gelir, bir türkü eşliğinde denizinden ağlarını çeker. Gün gelir horonunun o ter atan ritmine kaptırır kendini. Topladığı yemyeşil çimenlerin çevirdiği bir harmana dökerken, bir tütünün demet demet yaprağını ipe dizerken de aynı sevdanın içindedir.

Ya hamsi ? Hamsisiz edemeyen bir halk. Hamsi üzerine nice türküler söylenmiş, nice şiirler yazılmıştır. Temel'i, Dursun'u, Fadime'yi konu edinen bir fıkra olsun da katıla katıla gülünmesin... Sözmü ? derler ki kendisiyle bir çeşit dalga geçmektir bu. Belki de sevincini kendi kaynağında bulan bir insanlık kültürü.

Bir bakar insan çevresine Trabzon Ayasofyası yüzyıllar tarihinin kültürünü taşıyan içten içe ve Altındere vadisindeki Sümela manastırı tarihi koyudan gezdirir, Bir kayanın göğsünde gönülü durarak. Ya kentin içindeki Atatürk köşkü ? Gabayanidisten Cumhuriyete, Oradan bugüne deniz izleyen Soğuksu'da bir mücevher gibidir.

Bir yanı denizle, bir yanı dağla çevrili kentin yükseklerinde, bütün bir yaz, bir büyük aşkı harmanlayan yayla şenliği yaşanır. Kadırgada da Sis dağında, Honeflerde, Kavapkalda gökyüzünü tutan bulutların altında, Kadın – Erkek el ele tutuşarak bir büyük horon halkasını oluşturur. En güzel giysilerini giymiş genç kızlar, kemençenin kıvrak sesinde, yarına yolculuğa çıkar.

Evliya Çelebiye göre Trabzonlular temiz giyimli, okumuş, bilgili insanlardır. Çarşıları da çok zengindir.

Trabzon Adının Menşei

M.Ö. 7.yy da Miletoslu kolonicilerin kurduğu kent, üzerinde yer aldığı zeminin masa gibi düz ve dört köşeli olmasında dolayı "Tropezos" ("Masa gibi Düz") sözcüğü ile adlandırılmıştır. Kaynaklara da "Tropezos" un, " Trapezous" , "Trapezunta", "Trapezountos", "Trabesunt", "Trabezond" gibi çeşitli imlalarına rastlanır. Bu ad Osmanlı döneminde "Trabzon" a dönüşmüştür.

Kentin adıyla ilgili bir takım söylentiler vardır. Evliya Çelebiye Göre, kenti zevk ehli neşeli bir kadın kurduğu için "Trabzon" (Müzik Seven) yada suyu ve havası hoş olduğu için "Trab-ı efsun" dendiği yazar. Başka bir söylentiye göre de kentin Adı "Tuğra bozan" dan gelmiştir. Fatih Sultan Mehmed burayı aldıktan sonra adına sikke bastırdığından "sikke değiştiren" anlamına gelen "tuğra bozan" demiştir.

Halk arasında yaygın bir söylenti de şöyledir;

Bir yiğit , atını nallatmak için bir nalbanta gelir. Nalbantı çok hünerli bulduğundan bir altın verir. Nalbant parayı ovunca tuğrasını bozar. Müşteri bir para daha verir. Yine aynı şey olur. Bunun üzerine , "düş peşime ,sen nalbant dükkanına değil ,er meydanına yakıyorsın" der. Bu olaydan sonra kente "tuğra bozan" adını verirler. Zamanla bu ad "Trabzon"a dönüşür.

Hristiyan Batı tarihçileri Hristiyan emperyalizminin gereği olarak Anadolu'da tarihi şehirlerin isimlerini Yunanca veya Latince bir kelimeye dayandırmaktadırlar. Hristiyan Batı eserleri ,İyonların "köşeli" manasına gelen "Tropezus" dediklerini kaydederler. Fakat İyonların rastladığı surları kim yaptı ? sorusuna cevap vermekten çoğu çekinir.

Trabzon üzerine pek çok araştırmalar vardır. Bunlar arasında en gerçekçi olan Alman Arkeoloji Bilgini Falmerayer'dir.1877 senesinde Münih'te basılan Geschichte Kaiserturm Trapezont isimli eserinde bu araştırmacı , Trabzon tarihini ayrıntılı olarak inceler. Alman Bilgini Falmerayer , tarihi vesikalara dayanarak Trabzon'u Orta Asya'dan gelen Türk kavimlerinden Turanlar'a bağlı "Tibarenler"'in kurduğunu ifade eder. Tibarenler bu bölgenin ilk sakinleri Elizonlar la kaynaşmış ve gelişen şehir "Tibaren-Elizon" ismini almıştır. Zamanla "Tirebun" sonra da"Trabzon" olan bu ismin menşei "Tibaren-Elizon"'ların yaşadığı şehir isminden gelmiştir.

2.Trabzon'un Tarihi

Tarihi belgelere göre bugün Trabzon adıyla andığımız ilimiz topraklarında ilk yerleşme merkezi ,Orta Asya'dan gelen Türk kavimleri tarafından kurulmuştur. Bu Türk kavminin Turanlılara bağlı Tibarenler olduğu bilinir. Ancak Orta Asya bozkırlarından gelen bu kavim kıyıda barınamamış onların buradan uzaklaşmaları ile Sinop'tan gelen Rumlar yöreye hakim olmuşlardır. Sinoplu Rumlar burada M.Ö.750 yıllarında bir devlet kurmuşlardır. Denizci insanların oluşturduğu bu devlet ,bu topraklarda yaklaşık olarak 1150 yıl egemen olmuştur. Bu devrin son kralı ,çıkan kargaşalıklarla başa çıkamayınca Romalılardan yardım istemek zorunda kalmıştır. Bunu fırsat bilen Romalılar Seledat, Luka ve Lumbos adlarındaki üç kumandanın idaresine büyük bir askeri kuvvet göndermişlerdir. Romalı kumandanlar ülkedeki kargaşalıkları bastırmakla kalmamış ,aynı zamanda bu toprakları da kısa bir zaman sonra Roma'ya bağlı bir hale getirmişlerdir.

395 yılında Roma İmparatorluğu parçalanırken burada bağımsız bir Rum Devleti'nin kurulduğu görülmüştür.

Fatih Sultan Mehmed bir süre Trabzon da kalmış, sonra Sinop fatihi adıyla anılan hızır beyi burada vali olarak bırakıp İstanbul'a dönmüştür. Daha sonra Hayrettin Paşa, Zagnos Paşa, Ali Bey ve Mahmut Paşa burada valilik yapmışlardır. Trabzon'da 6. Olarak valilik yapan Şehzade Selim (Yavuz Sultan Selim) ' dir. Oğlu Sultan Süleyman (Kanuni) de babasının valilik yaptığı yıllarda Trabzon'da doğmuştur.

Trabzon Osmanlı devrinde önemli bir sancak merkeziydi. Birinci Dünya savaşı sırasında Trabzon, Rusların işgaline uğradı (1916). Bir yıllık işgalden sonra Ruslar Trabzon'dan çekilme kararı aldılar. Bu çekilme işlemi sırasında Rumlar ile Ermeniler çevrede mezalime giriştiler. Köyleri, Kasabaları yakıp yıkmaya, savunmasız kişileri katle başladılar. Trabzon köylüleri bu mezalime karşı kendi arasında bir milis teşkilatı kurdu. Bu milis kuvvetleri birleşip Rum ve Ermenilerin üzerine yürüdü ve Değirmendere yoluyla bu zalimleri yakalayıp telef ettiler. Trabzon 25 Şubat 1918 günü Türkiye'nin bir parçası olmuştur.

Milli Mücadele yıllarında, Kurtuluş Savaşında da büyük hizmet veren Trabzon, Cumhuriyetin ilanından sonra il haline gelmiştir.

3. Trabzon ve Çevresinin Coğrafi Konumu

3.1 Fiziki Yapısı

Trabzon ili çok sarp, dağlık bir araziye sahiptir. İl topraklarının %78 ' i dağlardan ve %22 ' si platolardan meydana gelir. Ovalar ve kıyıdaki küçük düzlükler, vadilerse küçük olan Değirmendere ve Karadere vadilerinden ibarettir.

Dağları

Doğu Karadeniz dağlarının bir kısmı Trabzon ilinde bulunur. Dağların ilin güneyinde ve paralel olarak uzandığı görülür. Bu dağlar üç blok halindedir. Değirmendere vadisinin batısında yer alan dağlara Zigana Dağları, Değirmendere ile Solaklı çayı arasında kalan dağlara Trabzon Dağları ve Solaklı Çayının doğusunda kalan dağlara da Soğanlı Dağları denir. Zigana Dağları kıyılara doğru uzanan derin vadilerle parçalanmış olup, Doğu Karadeniz dağlarının en önemli geçidi olan Zigana Geçidi buradadır. Trabzon ile Doğu Anadolu arasındaki karayolu bağlantısı bu geçitten sağlanır. Geçidin deniz seviyesinden yüksekliği 2036 metre olup, Zigana Dağlarının en yüksek noktası 2356 metredir. Trabzon Dağlarının başlıca tepeleri ; Kırklar tepesi (3450 metre), Kemer Tepesi (2856 metre) ve Karakaya Tepesi (3193 metre) dir. Soğanlı Dağlarının en yüksek yeri Çakırgöl Dağı (3063 metre) dir. Dağlarının etekleri plato ve yaylalardan ibarettir. Başlıcaları : Mescit Yaylası, Sultan Murcid Yaylası, Beypınarı Yaylası, Aşot ve Reşadiye Yaylası, Fikonov Yaylası, Maçka Yaylası, Sakaltutan Yaylası ve Derinoba Yaylalarıdır.

Ovaları

Trabzon'da ova yoktur. Sadece kıyı şeridinde akarsuların meydana getirdiği küçük düzlükler vardır. Başlıca vadileri Değirmendere, Yanbolu Deresi ve Karaderedir. Vadiler dik ve derindir.

Akarsuları

Trabzon il toprakları içinde çok sayıda akarsu vardır. Bunlar kısa ve hızlı akan sulardır. Değirmendere 35 km ve karadere 56 km'dir. Diğerleri kısa olup , bazıları şunlardır:

Kale Deresi , Sera Deresi , Foldere , Yanlodu Deresi ,Koka Deresi ,Sürmene Deresi ,Solaklı Deresi ,İkiz Dere, Kuzgun Deresi , Baltacı Deresi ve Zağnos Deresidir.

Gölleri

Trabzon ilinde küçük göller yoktur. Birkaç göl vardır.

Uzun Göl:Çankaya'ya uzunyol bucağındadır. Göl ,haldizen Deresi boyunca bazı yamaçlardan kopan taşların vadiyi kapatmasıyla meydana gelmiştir. Gölde bol alabalık yaşar. 1250 m yüksekliktedir. Derinliği 15 m. uzunluğu 1km. ,eni 500 metredir.

Çakır Göl:Çakırgöl dağının kuzey yamacında yer alan bir buzul yatağı gölüdür. Gölde alabalık yaşar. Denizden yüksekliği 2533 m. ,boyu 250 m. , eni 200 m. ,çevresi 1160 m. ,derinliği 20 m. dir.

Sera Gölü:1950 yılında bir dağ yamacı kayarak Sera Deresi vadisinin bir kısmın koparmış , 3km uzunlukta ve 200 m. genişlikte bir göl meydana gelmiştir. Derinliği 40-50 m. civarındadır. Gölde sazan balığı üretilmektedir.

3.2 İklim ve Bitki Örtüsü

İlin kıyı kesiminde her mevsimi yağışlı ,ılık ve nemli bir iklim hüküm sürer. Buna karşılık gerisindeki yüksek kesimlere doğru çıkıldıkça ,kış soğukları ve kar yağışları artar ve yılın uzun bir bölümünde toprak buz ve karla kaplı kalır. Yağışları ilin doğusundaki Rize ve batısındaki Giresun'a göre oldukça düşüktür.

Bitki örtüsüne gelince , doğal bitki örtüsü genellikle tür bakımından çok zengindir. Kıyı şeridinden gerideki dağlara çıkıldıkça iklim koşullarına bağlı olarak bitki örtüsünde değişikliğe uğrar. Deniz kenarından başlayarak 700-800 m. yüksekliklere kadar yayvan yapraklı ormanlardan oluşan "Etek Ormanları" katı bulunur. Burada başlıca ağaç türleri Dişbudak ,Meşe ,Karaağaç , Kestane,Kızılağaç ve Akçaağaç'tır. İkinci bitki katını , nemli dağ ormanları oluşturur. 700-800 m. ile 1900-2000 m. arasında yer alan bu katla

1250 m. ye kadar olan kesimlerde yayvan yapraklılar ,1250-1600 m. arasında karışık ormanlar , 1600 m. den yukarıda da daha çok iğne yapraklı ormanlar görülür. İğne yapraklılar arasında en yaygın olanı “Doğu Ladini” dir. Yer yer Köknar’a da rastlanır. Bu yörede ormanın üst sınırı olan 1900-2000 m. den yukarıda ,doğal çayırlar yer alır.

3.3 Ekonomi

Trabzon ilinin ekonomisi tarıma dayanır. Aktif nüfusun %75 tarım , hayvancılık , balıkçılık ,avcılık ve ormancılıkla geçinir.

Tarım

Trabzon ilinin iklim şartları sanayi bitkilerinin üretimine çok elverişlidir. Ekime elverişli alanları az olmakla beraber , ormanları çay ve fındık bahçeleri ,otlakları geniş yer kaplar. Başlıca tarım ürünleri çay ,patates,mısır,fındık,tütün,buğday ve fasulye (kuru) dir. Sebzeçilik ve meyvecilikte önemli yer tutar. 40 milyon civarında fındık ağacı vardır. Fındıktan sonra armut,kiraz ve turunçgiller oldukça fazla yetişir. Trabzon ilinde ekilmeye müsait bir karış boş toprağa rastlamak mümkün değildir.

Hayvancılık

Trabzon’un iklim şartları hayvancılığa çok müsaittir. Bol yağış sebebiyle otlaqlar her zaman gür otlarla kaplıdır. Sığır , koyun ,kıl keçisi ve kümes hayvanı beslenir. Arıcılık gelişmektedir.

Ormancılık

İl orman varlığı bakımından oldukça zengin sayılır.200.000 hektar ormanlık ve 10.000 hektar fundalık saha vardır. İl dahilinde 2300 m. yüksekliğe kadar ormanlar bulunur. Yükseklerde iğne yapraklı ,alçaklarda geniş yapraklı ağaçlara rastlanır. Ormanlarda en çok çam ,ladin ,köknar ,fundalık ,kızılcık ,taflan , muşmula ,avcı üzümü, defne geyikdiken ,çoban püskülü ve 500 m. yüksekliğe kadar kestane , meşe ve kızılâğaçlarla çok çeşitli ağaçlar bulunur. 38 köy orman içinde ve 87 köy orman kenarındadır. Ormanlardan tomruk ,maden direği ,sanayi odunu ,kağıtlık odun ve yakacak odun elde edilir.

Sanayi

Trabzon ilinde sanayi son yıllarda hızla gelişmektedir. Başlıca sanayi kuruluşları : Çaykur’a bağlı çay fabrikaları ,boru ve profil sanayi ,çimento fabrikası ,Karadeniz su ürünleri sanayi ,Süt endüstrisi kurumu fabrikası , fındık işleme fabrikası , balık yağı ve unu fabrikası , Et ve balık kurumunun fabrika ve soğuk hava depoları ,yomra galvanizli

saç sanayi ,kalorifer kazanı imal eden kozan sanayi ,cıvata sanayi ,giyim sanayi ,suni sünger fabrikası ,iş makinaları fabrikası ,süt fabrikası ,un fabrikaları ,lastik ayakkabı fabrikaları , aliminyum lehva fabrikaları ,mutfak eşyaları fabrikaları ve ameliyat ipliği fabrikasıdır. Trabzon bir transit limanı olduğu için yedek parça imalathaneleri ile çeşitli tamirhaneler vardır.

Ulaşım

Trabzon Doğu Karadeniz bölgesinde Samsundan sonra ikinci ulaşım merkezidir. Hava , kara , deniz ulaşımından istifade eder.

Karayolu Trabzon ve ilçelerinin büyük kısmı Sinop'tan Hopa'ya kadar uzanan kıyı yolu üzerindedir. İlin güney , batı ve doğusunda yol durumu yeterli değildir. Yolsuz köy sayısı %10'dur. Trabzon –Gümüşhane-Erzurum yoluyla Doğu Anadolu ve İran'a bağlanır. İl sınırları içinde devlet yollarının uzunluğu 251 km. ve il yollarının uzunluğu 225 km. dir.

Deniz yolu ,Trabzon limanı , Samsundan sonra ikinci önemli limandır. Aynı anda 3 gemi yanaşabilir. Trabzon limanı tesisleri genişletilmektedir. Trabzon –İran transit ticaretinde çok önemli bir yeri vardır.

Hava ulaşımı , Trabzon'a 5 km. mesafede havaalanı vardır. Yaz-kış İstanbul ve Ankara arasında seferler yapılır. Yazın sefer sayısı fazladır.

3.4 Nüfus

Trabzon ilinin nüfusu yaklaşık olarak 800.000 dir. Buna göre km2 ye 170 kişi düşer. Bu derece nüfus yoğunluğuna ,Karadeniz bölgesi'nin başka hiçbir ilinde rastlanmaz. Ama yoğunluk kıyıdan içeriye doğru gidildikçe hızla azalır.

3.5 İlçeleri

Trabzon ilinde ;merkez ilçe (Trabzon) , Akçaabat ,Araklı ,Arsin ,Beşikdüzü ,Çarşıbaşı ,Çaykara ,Dernekpazarı ,Düzköy ,Hayrat ,Köprübaşı ,Maçka ,Of ,Sürmene ,Şalpazarı ,Tonya ,Vakfikebir ve Yomra ilçeleri vardır.

Merkez (Trabzon)

İlçe toprakları dar kıyı şeridi ve hemen arkasından yükselen dağlardan meydana gelir. Ekonomisi tarım ve sanayiye bağlıdır. Başlıca tarım ürünleri ; çay,findık,mısır,tütün ve fasulye'dir. Kıyı kesimlerinde büyük baş hayvan besiciliği yaygın olarak yapılır. Balık yağı ve unu fabrikası ,un fabrikaları ,çimento fabrikası ,tuğla ve kiremit fabrikaları ve tütün işleme ,findık kırma atölyeleri başlıca sanayi kuruluşlarıdır.

Akçaabat

İlçe toprakları dar bir kıyı şeridi ile Güneydeki dağlık kesimden meydana gelir. Dağlık kesim içlerine doğru genişleyen kıyı şeridinde tarım yapılır. Başlıca tarım ürünleri ; mısır ,findık ve zeytindir. Balıkçılık ve büyükbaş hayvancılığı gelişmiştir. Son zamanlarda çilekçilikte gelişmektedir. İlçede tütün işleme atölyesi ile ,hayvan yemi de üreten bir süt fabrikası vardır.

İlçe merkezi deniz kıyısında Giresun-Trabzon sahil yolunda kurulmuştur. İl merkezine 14 km. mesafededir. Merkez ilçeyle birleşmek üzeredir.

Araklı

İlçe toprakları dar bir kıyı şeridinin hemen arkasından başlayan dağlardan oluşur. Trabzon dağları ilçenin büyük bir bölümünü kaplar. Yağışların bol olması dağlık bölümlerde gür bir ormanlık alanın doğmasına sebep olmuştur. İlin en uzun akarsuyu olan Karadere ilçe merkezinden geçerek Karadeniz'e dökülür. Ekonomisi tarıma dayalıdır. Başlıca tarım ürünleri çay ve findıktır. Hayvancılık ekonomide önemli bir yer teşkil eder. Besi hayvancılığı gelişmiş olmasına rağmen yaylacılık hala önemini korumaktadır. En çok Sığır beslenir. İlçede üretilen çayın işlendiği bir çay fabrikası vardır.

İlçe merkezi ,Karadeniz'in kıyısında kurulmuştur. Trabzon-Rize karayolu ilçe merkezinden geçer. İl merkezinin 41 km. doğusundadır. 1953 te ilçe olmuştur.

Arsin

Bütün Karadeniz kıyısında olduğu gibi Arsin'de de dar kıyı şeridinin arkasından kıyı dağları yükselir. İlçenin tarım ve yerleşim alanları sınırlıdır. Başlıca ürünleri findık ve mısırdır. Kıyılarda balıkçılık gelişmiştir.

İlçe merkezi Karadeniz kıyısında Trabzon -Rize karayolu üzerindedir. İl merkezine 15 km uzaklıktadır. 1959 ilçe merkezi olan Arsin'de belediye 1952'de kurulmuştur.

Beşikdüzü

İlçe bütün Karadeniz kıyısında olduğu gibi dar kıyı şeridi ve hemen arkasından yükselen kıyı dağlarından meydana gelir. İlçenin tarım alanları sınırlıdır. Dağlık kesimleri kaplayan ormanları ; Kızılağaç ,Gürgen ,Kayın ve Ladin ağaçlarından meydana gelir. Başlıca tarım ürünleri ; patates ,mısır ,findık ve çaydır. Hayvancılık ekonomide önemli yer tutar. Kıyı kesimlerinde balıkçılık gelişmiştir.

İlçe merkezi Trabzon -Giresun karayolu üzerinde ve deniz kıyısında kurulmuştur.

Çarşıbaşı

İlçe toprakları dar kıyı şeridi ve hemen arkasından yükselen kıyı dağlarından meydana gelir. İlçenin tarım alanları sınırlıdır. Dağlık bölümdeki ormanlar Kızılağaç ,Gürgen ,Kayın ve Ladin ağaçlarıyla kaplıdır. Büyükbaş hayvancılık ekonomide büyük bir yer tutar. Kıyı kesimlerinde balıkçılık yapılır.

İlçe merkezi Trabzon –Giresun karayolu üzerinde ve deniz kıyısında kurulmuştur.

Çaykara

İlçe toprakları denizden içeride ve dağlık kesimde yer alır. Toprakların büyük bölümünü Doğu Karadeniz dağları kaplar. Solaklı Çayı ve kolları ilçenin en önemli akarsuyudur. İlçe sınırları içinde iki göl bulunur. Bunlar Çakırgöl ve Uzungöl'dür.

Ekonomisi hayvancılığa dayalıdır. En çok sığır beslenir. Müsait alanların azlığı sebebiyle tarım çok az yapılır. En çok mısır yetiştirilir. Fasulye ,patates ,findık ,çay ve elma yetiştirilen diğer tarım ürünleridir. İlçe topraklarının geneli ormanlarla kaplı olduğundan ormancılık ekonomide önemli bir yer tutar. Ormanlar kayın ,gürgen ,köknar , sarıçam ve ladin ağaçlarıyla kaplıdır.

İlçe merkezi Solaklı Çayı kenarında kurulmuştur. Daha çok bir köy görünümünde olan ilçeden kıyı yolunu Bayburt'a bağlayan karayolu geçer. İl merkezine 77 km. uzaklıktadır.

Dernekpazarı

İlçe toprakları kıyıdan iç kesimde ve dağlık bölgede yer alır. Dağların eteklerinde hayvancılıkta önemli yer tutan yüksek yaylalar vardır. Ekonomisi hayvancılığa dayalıdır. En çok büyükbaş hayvan beslenir. Düz alanların azlığı yüzünden tarım çok az yapılır. Başlıca tarım ürünü mısırdır. Ayrıca findık ,patates , fasulye ve çay az miktarda yetiştirilir. İlçe topraklarının büyük kısmı ormanlarla kaplı olduğu için ormancılık ekonomide önemli yer tutar. Ormanlar Kayın ,gürgen ,köknar ,sarıçam ve ladin ağaçlarıyla kaplıdır.

İlçe merkezi Solaklı Çayı kenarında kurulmuştur. Dağınık bir kuruluş düzenine sahip ilçeden Of-Bayburt karayolu geçer.

Düzköy

İlçe toprakları kıyıdan iç kesimde ve dağlık bölgede yer alır. Ekonomisi hayvancılık ve ormancılığa dayalıdır. Büyükbaş hayvan besiciliği gelişmiştir. Ormanlar Kayın ,gürgen ,köknar ,sarıçam ve ladin ağaçlarıyla kaplıdır. Tarıma müsait alanlar azdır. Başlıca tarım ürünleri mısır ,tütün ve az miktarda findıktır.

İlçe merkezi Kale Deresi kenarına yakın kurulmuştur. Akçaabat'a bağlı bir bucakken 1990 da ilçe oldu.

Hayrat

İlçe toprakları kıyından içeride Doğu Karadeniz dağları eteklerinde yer alır. Ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalıdır. Başlıca tarım ürünleri çay ve mısırdır.

Of'a bağlı bir bucakken 1990 da ilçe oldu.

Köprübaşı

İl toprakları kıyından içeride olup , Doğu Karadeniz dağlarıyla kaplıdır. Dağlar ,kestane ,kızılağaç ,kayın ,köknar,sarıçam ve ladin ağaçlarından meydana gelen ormanlarla kaplıdır.

Ekonomisi hayvancılık ve ormancılığa dayalıdır. Genelde büyükbaş hayvan beslenir. Az da olsa tarım yapılan ilçede mısır ,çay , fındık ve patates başlıca tarım ürünleridir. İlçe Sürmene Çayı kıyısında kurulmuştur. Sürmeneye bağlı bucakken 1990 da ilçe oldu.

Maçka

İlçe topraklarını Zigana dağları kaplar. Dağlar ,Değirmendere akarsuyu ile derin biçimde parçalanmıştır. Yüzölçümü bakımından ilin en büyük ilçesidir. Denize kıyısı yoktur.

Ekonomisi tarım ve ormancılığa dayanır. Başlıca tarım ürünleri mısır ,patates ,elma ve fındıktır. Hayvancılık ekonomide önemli yer tutar. Büyükbaş hayvancılığı gelişmiştir. Orman yönünden zengindir.

İlçe merkezi Değirmendere kıyısında ve Trabzon –Gümüşhane-İran transit karayolu üzerinde kurulmuştur. İl merkezine 28 km. mesafededir. Belediyesi 1908 yılında kurulmuştur.

Of

İlçe toprakları dar kıyı şeridinin ardından yükselen dağlık kesim Solaklı ,Baltacı Çayları tarafından derin şekilde parçalanmıştır.

Ekonomisi tarım ve balıkçılığa dayalıdır. Çay , mısır ve patates başlıca tarım ürünlerindendir. Hayvancılık gelişmiş olup Sığır ve Koyun besiciliği yapılır.

İlçe merkezi deniz kıyısında ve Trabzon –Rize karayolu üzerinde kurulmuştur. İl merkezine 61 km. mesafededir. Belediyesi 1973 yılında kurulmuştur.

Sürmene

İlçe toprakları genelde dağlıktır. Kıyıdan sonra ormanlarla kaplı Karadeniz dağları yükselir. Ormanlar kestane , kızılğaç ,kayın ,köknar,sarıçam ve ladin ağaçlarından meydana gelir. Dağlar ,akarsularla parçalanmıştır. Sürmene deresi , İsirli ve Musalı Dereleri önemli akarsularıdır.

Ekonomisi tarım ve balıkçılığa dayanır. Başlıca tarım ürünleri çay,fındık ,mısır ve patates tir. Hayvancılık ta ekonomide önemli bir yer tutar. İlçede bir çay fabrikası vardır. Bıçak yapımı bölgeye ait el sanatlarıdır. Kıyı şeridinde tekne ve küçük gemi yapılan merkezleri vardır.

İl merkezi Sürmeni Deresi kenarında ve Trabzon –Rize karayolu üzerinde kurulmuştur. İl merkezine 47 km. mesafededir. Belediyesi 1854 yılında kurulmuştur.

Şalpazarı

İlçe toprakları kıyıdan içeride olup dağlıktır. Ekonomisi hayvancılık ve ormancılığa dayalıdır. Dağlar genelde kızılğaç ,gürgen ,kayın ve ladin ağaçlarından meydana gelmiş ormanlarla kaplıdır. Süt ürünleri ve tereyağı meşhurdur.

İlçe merkezi Zigana dağları eteklerinde kurulmuştur. Vakfikebir'e bağlı bir bucakken 1987 yılında ilçe oldu.

Tonya

İlçe toprakları akarsularla parçalanmış dağlık alanlardan meydana gelmiştir. Kızılğaç ,kayın ,gürgen ve ladin ağaçlarıyla kaplı dağların yüksek kısımlarında hayvancılık ve sayfiye yönünden önemli yaylalar vardır. Önemli akarsuları Fol Dere ve Kale Deresidir. Denize kıyısı olmayan ilçelerden biridir.

Ekonomisi hayvancılığa dayanır. İlçede tarıma elverişli düzlük yoktur. Süt üretimi için daha çok büyükbaş hayvan yetiştirilir.

İlçe merkezi Fol Dere vadisinde kurulmuştur. İl merkezine 57 km. uzaklıktadır. İlçe gelişmemiş , küçük bir yerleşim merkezidir. Belediyesi 1954 yılında kurulmuştur.

Vakfikebir

İlçe toprakları kıyı kesimleri düz ,iç kesimlerde ise akarsularla parçalanmış dağlarla kaplıdır. En önemli akarsuyu Fol Deredir. Dağlık kesimleri kızılğaç , gürgen , kayın ve ladin ağaçlarından meydana gelmiş ormanlarla kaplıdır.

Ekonomisi tarıma dayalıdır. Başlıca tarım ürünleri patates , çay ,fındık ,mısır ve elmadır. Çilekçilik gelişmektedir. Hayvancılıkta ekonomide önemli rol oynar. Kıyı

kesimlerde yaşayanların bir kısmı balıkçılıkla uğraşır. İlçede heybe ve kilim dokuma sanatları gelişmiştir. İlçe topraklarında çinko ,kurşun yatakları vardır.

İlçe merkezi Giresun-Trabzon yolu üzerinde kurulmuştur. İl merkezine 45 km. mesafededir. Belediyesi 1894 yılında kurulmuştur.

Yomra

İlçe toprakları dağlıktır. Kıyı kesiminin hemen arkasından Trabzon dağları yükselir dağlar kızılâğaç ,kayın ve ladin ağaçlarından meydana gelmiş ormanlarla kaplıdır. Yüksek kesimlerde hayvancılık açısından önemli yaylalar vardır.

Ekonomisi tarıma dayalıdır. Başlıca tarım ürünleri çay ,findık ve mısır dır.

İlçe merkezi Karadeniz kıyısında Trabzon –Rize sahil yolu üzerinde kurulmuştur. İl merkezine 12 km. mesafededir. Belediyesi 1953 yılında kurulmuştur.

4. Tarihi ve Turistik Yerleri

Karadeniz'in sembolü kabul edilen , ikinci İstanbul olarak vasıflandırılan Trabzon ; tarihi eserleri ,tabi güzellikleri , zengin folkloru ve elverişli iklimiyle şirin bir ilimizdir. Fatih'in yıktığı 3 İmparatorluktan birine baş şehirlik yapan il ,tarihi eserler yönünden oldukça zengindir. 1830 yangını sırasında eski eserlerin çoğu imha olmuştur. Başlıca tarihi eserleri şunlardır :

Gülbahar Hatun Külliyesi

Gülbahar Hatun mahallesinde Yavuz Sultan Selim Han'ın annesi Gülbahar Hatun tarafından 1514 te yaptırılmıştır. Külliye ,cami,medrese ,aşhane ,imaret ,türbe ve hamamdan meydana gelmişse de günümüze sadece cami ve türbe ulaşabilmiştir. Türbe ; caminin doğusunda yer alır. Sekizgen planlı ve kubbeli olan türbenin içi ayet ve surelerle süslenmiştir.

İskenderpaşa Camii

Vali İskenderpaşa tarafından 1529 da yaptırılmıştır. Kare planlı ,kubbenin ana mekanının duvarları Türk motifleri ile süslenmiştir. Cami 1882 ve 1973 te gördüğü tamirler yüzünden ilk orijinalliğini kaybetmiştir.

Semerciler Camii

Semerciler mahallesindedir. Yapım tarihi kesin belli değildir. 1820 de tamir sırasında kubbesi düz çatıyla örülmüştür. Tavan ve minberi ahşap oymacılığın ilginç örneklerindendir. Minaresi tek şerefli dir.

Çarşı Camii

Çarşı mahallesinde Trabzon valisi Hazinedarzade Osman Paşa tarafından 1839 da yaptırılmıştır. 1964 te yapılan tamir sırasında kubbesi kurşunla kaplanmıştır. Mihrab ve minber mermer olup , çok güzel işlenmiştir.

Fatih Camii

Ortahisar mahallesinde olup Ortahisar camii diye de bilinir. Kiliseden camiye çevrilmiştir. Mihrab ve minberdeki işlemleri çok güzeldir. Çeşitli zamanlarda tamir görmüştür.

Yeni Cuma Camii

Yeni Cuma mahallesindedir.14. asırda kilise olarak yapılan eser , Osmanlılar tarafından Trabzon fethedilince camiye çevrilmiş ve yanına bir minare ilave edilmiştir.

Kudreddin Camii

Kommenler imparatoru III. Alexios'un kızı Anna tarafından 1342'de kilise olarak yaptırılmıştır.1665'de camiye çevrilen eserin yanına tek şerefeli bir minare ilave edilmiştir.

Emir Mehmed Türbesi

Kitabesinden anlaşılacağına göre 1523'de emir Mehmed adına yaptırılmıştır. Türbede Emir Mehmed ve Trabzon Şeyhlerinden Osman Baba gömülüdür.

Bedesten

Yapım tarihi belli olmayan eserin on ikinci asırda yapıldığı tahmin edilmektedir. Günümüzde ahşap kat bölümleri yıkılmış, sadece alt kattaki dükkanlar vardır.

Vakıf Han

Çarşı caminin arkasında olup, Taşhan adıyla da bilinir. 1531'de Trabzon valisi İskender Paşa tarafından yaptırılmıştır. Dükkanlar geniş bir avlu etrafında sıralanmış olup, tonoz örtülüdür.

Alaca Han

Bakırcılarıçi semtinde olup kitabesi yoktur. On sekizinci asırda yapıldığı tahmin edilmektedir. Birinci katta 11 , ikinci katta 16 dükkan vardır. Günümüzde yıkılma tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Paşa Hamamı

Çarşı mahallesinde, Trabzon valisi İskender Paşa tarafından 1531'de yaptırılmıştır. Çifte hamam planındadır.

Hacı Arif Hamamı

Pazarkapı caminin arkasındadır. Yapısından 18. Asırda yapıldığı tahmin edilmektedir. Oldukça yıkık vaziyettedir.

İmaret Deresi Su Kemerı

Trabzon kalesinin batı yamacındaki İmaret deresi üzerindedir. 16. Asırda Justinious tarafından yaptırılmıştır. Günümüzde ki su kemerı 13. Asırdan kalmıştır. Kesme taştan 30 m uzunluğunda , 7 m yüksekliğinde, beş gözlüdür.

Kuzgundee Su Kemerı

Kalenin doğusunda kuzgundere üzerinde kurulmuştur. 13. Asırda yaptırılmıştır. Kesme moloz taştan yapılmış, 8 m uzunlukta, 6 m yüksekliğinde olup, ince köprü adıyla bilinir. Bugün üstüne ek yapılarak genişletilip yol olarak kullanılmaktadır.

Kavaklı Su Kemerı

Yeni Cuma mahallesindedir. Kesme ve moloz taştan yapılmış olup, 20 m uzunluğunda, 7 m yüksekliğindedir.

Abdullah Paşa Çeşmesi

Gülbahar Hatun mahallesindedir. Hazinadarzade Abdullah Paşa tarafından 1849'da yaptırılmıştır. Dikdörtgen ampir biçimindedir.

Abdülhamid Çeşmesi

İskender Paşa mahallesinde, 1891'de yaptırılmıştır. Üç musluklu ve her musluk ayrı yalaklıdır. Saçağın üstünde Abdülhamid Hanın tuğrası vardır.

Zağanos Köprüsü

Ortahisar ile Gülbahar Hatun semti arasındadır. Önceleri günümüzdeki köprünün yerinde, Zağanos Paşa tarafından 1467'de yaptırdığı , inip kalkabilen küçük bir köprü olduğu bilinmektedir.

İrene Kulesi

Yeni Cuma mahallesinde, boz tepe eteklerindedir. Yapın tarihi kesin olarak belli değildir. Kesme taştan iç içe geçmiş iki kuleden meydana gelmiştir. 1916 – 1918 Rus işgalinde cephanelik olarak kullanılmıştır. Bir patlama yüzünden çatısı havaya uçmuştur.

Ayasofya Müzesi

İl merkezinin 3 km batısında yer alır. 1263'de Bizans imparatoru VIII. Palaiologos tarafından kilise olarak yaptırılmıştır. Trabzon Osmanlılar tarafından işgal edilince camiye çevrildi. 1864'de tamir edilen cami 1957'de müze haline getirildi.

Trabzon Kalesi

Eski bir kaledir. Yukarı, Orta ve Aşağı Hisar olarak üç kısma ayrılır.

Vazelon Manastırı

Maçka'ya iki saat mesafede Hamurya köyü yakınlarındadır. M.S. 317'de yapılmış ve 565'de Justiniaus tamir ettirmiştir. Bugün yıkıntı halindedir. Manzarası çok güzeldir.

Sümela (Meryem Ana) Manastırı

Maçka'ya 18 km mesafede orman içinde 220 m yükseklikte kayalara oyularak yapılmış bir manastırdır. M.S. 474'te yapılmış olup, 72 odalı, 4 katlı, binlerce el yazma kitabı bulunan kütüphanesi, altın ve gümüş mahfazalar içinde saklanan, İmparator ve Osmanlı Sultanlarının beraat ve fermanları bulunan müzesi, Eski çağın ressamlarından Luka tarafından Meryem Ana tasviri, yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir. 1924'de bir yangınla tahrip olmuştur. Yabancı turistlerse duvardaki freskleri çıkarıp yurt dışına kaçırmışlardır. Odalar resimlerle süslüdür. Altındere vadisindedir.

Kuştul (Hızır İlyas) Kızlar Manastırı

Maçkanın 30 km doğusunda Şimşirlik köyü yakınında bir kaya üzerindedir. Binaya 92 merdivenle çıkılır. Manzarası çok güzeldir.

Mesire Yerleri

Trabzon, tabii güzellikleri yönünden zengin bir ilimizdir. Kıyıları , ormanları ve her mevsim zümrüt gibi yemyeşil örtüsüyle yurdumuzun en güzel köşelerinden biridir. Başlıca mesire yerleri şunlardır.

Çamburnu : Trabzon – Rize devlet karayolu üzerinde Sürmene'ye 7 km mesafede tabii bir mesiredir.

Çakırgöl : Çakırgöl dağının kuzey yamacında yer alan göl kıyısı güzel bir mesiredir. Alabalık boldur.

Bulak Köyü : İl merkezinden 11 km mesafede temiz havası ve kaynak suları ile meşhur bir mesiredir. Bölgede kır kahveleri vardır.

Zigana Geçidi : Değirmensuyu civarında 2510 m yükseklikte, etrafı çam ormanlarıyla kaplıdır. Yaz ve Kış manzarasına doyum olmaz.

Kaplıca ve İçmeler

Trabzon, şifalı su kaynakları bakımından çok zengindir. Bir çok maden suyu kaynağı vardır.

Kisarna ve Yomra İçmesi

Trabzona 7 km mesafede bengisu köyündedir. Mide, karaciğer, böbrek, bağırsak ve safra yolları hastalıklarına tavsiye edilir. Gazino ve çay bahçeleriyle aynı zamanda bir mesiredir.

5. Sosyal Hayat

Trabzon ilinde tiyatro etkinlikleri Trabzon Belediye Tiyatrosu ve Trabzon Devlet Tiyatrosu tarafından yürütülür. İlde, müzik alanında etkinlik gösteren Devlet Klasik Türk Müziği topluluğu bulunmaktadır. Ayrıca bazı dernekler ile okullarda, Halk Eğitim Merkezinde amatörce tiyatro, müzik ve halk oyunları çalışmaları yapılmaktadır.

İlde resim ve karikatür çalışmaları, Belediye Sergi Salonunda sergilenir. İldeki sinema salonlarında sanat filmlerinden çok, serüven yada aşk filmleri gösterilir.

Edebiyatla uğraşanlar ürünlerini yerel gazete ve dergilerin yanı sıra İstanbul ,Ankara gibi kültür merkezlerinde yayımlanan dergi ,gazetelere de gönderirler.

5.1 Gelenek ve Törelere

Tarım ve ticaretin başlıca geçim kaynağını oluşturduğu Trabzon'da halk gelenek ve göreneklere oldukça bağlıdır. Öteki Karadeniz illerinde olduğu gibi ,Trabzon'da da kıyıları ve iç kesimler birbirinden farklı yaşama biçimlerine sahiptir. Ama Trabzon halkı her yerde çok dindardır. Yörede rastlanan batıl inançlar genellikle doğa olaylarına ilişkindir. Ayın doğuşu yenilik ,verimlilik ,uğur belirtisi sayılır.

Evlenme-Doğum-Ölüm Gelenekleri

Trabzon ve çevresinde evlenecek gençlerin eşini ana-baba seçer. Kızlarda evlenme yaşı 17-18 , erkeklerde ise 19-20'dir. Erkekler , günümüzde evlenmek için askerliklerinin bitmesini beklemektedir. Yörede toprağın bölünmesinden "sülaleye el canı sokulması"ndan kaçınıldığı için akraba evlilikleri yaygındır. Evlilikler ,çoğunlukla görücülik usulüyle gerçekleşir. Başlık ,takı , armağanlar söz kesimi sırasında kararlaştırılır. Söz kesimi silah atışıyla çevreye duyurulur. Beşikdüzü ve Vakfibeğir yörelerinde ise ,başka isteyenlerin kızı kaçırmaya kalkışacağından çekinildiği için nikaha değin gizli tutulur. Nişanda "gelini orta etme" geleneği vardır. Gelin sağ kolunun altında Kur-an , sol kolunun altında ekmekle konukların önüne çıkarılır. Ekmek törende bulunanlara dağıtılır. Sonra armağan ve bahşişler sunulur. Düğünden önce iki

ailenin önde gelenleri “ağır” denen alışveriş için çarşıya çıkarlar. Düğün çağrısı çörek ve şekerlerle yapılır. Düğün günü konuklar güvey evinde toplanır. Konuklar , her birinin önünde çevrenin saygın kişilerinden biri bulunan gruplardan oluşur. Eve yaklaşıldığında öncünün “atın” komutuyla şarjörler boşaltılır. Bu düğüncü geliyor karşılayın anlamındadır .Eylerceler açık bir alanda düzenlenir. Kadınlarsa evde toplanır. Horonlar tepilir ,kemençeler çalınır. Güvey tıraş edildikten sonra davul-zurna yada kemençe “tırış kaydesi” çalar. Yemekten sonra erkekle önde,kadınlar arkada ,düğün alayı kemençe eşliğinde gelin almak için yola koyulur. Erkekler dışarıda “atma” türkü ve horonlarla eğlenirler. Gelin “ağırlama havası” çalınarak dışarıya çıkarılır. Kaynana gelinin ayağına kazan vurur,çeşitli armağanlar vaat eder. Akşam namazından sonra kıyılan dini nikahtan sonra şerbet dağıtılır. Gelin ve damat bir bardak şerbeti yarı yarıya içerler. Böylece yaşamları boyunca tatlılıkla geçeceklerine inanılır. Düğünden 3 yada 7 gün sonra kız babası gelinle damadı yemeğe çağırır. Buna “gerilik” yada “yedi” denir. Güvey herkes yemek yerken yemez. Güvey yemeğe ancak dizine çamaşır konup ,sinideki tabakların üstü açılınca başlar. Güveyin ayakkabısını çalma eğlenceler arasındadır.

Yörede kadın erkek çocuk doğurması için başvurulan birtakım uygulamalar vardır. Kadının karnına “Muhammed” yazmak ,içinde “Muhammed” yazan kaptan gebeye 40 gün su içirmek ,40 peygamber adını suya okuyup bunu yine gebeye içirmek başlıca geleneklerindendir. Doğumdan sonraki ziyaretler “baramana” denir. Loğusa ve çocuk 40 gün evden dışarı çıkmaz. Anne çıkmak zorunda kaldığında gittiği yede yağ sürülü ekmek verilmezse o evde farelerin çoğalacağına inanılır. Çocuk ilk kez evden çıkarıldığında üstüne un ve kül serpilir. Zamanında konuşmayan çocukların ağzında yada cami avlusunda kilit açtırılır. Uyumayanların yastığının altına uyku böceği konur.

5.2 Kıyafeti

Trabzon giyim kuşamı Karadeniz bölgesinin özelliklerini yansıtır. “Laz donu” denen zıpka , “sapuk” denen çizmeler ve kadınların kullandığı peştamal ,başlıca giyim kuşam öğeleridir. Erkekler kara şayak giyerler. Kıyı kesimlerde hafif ,iç ve dağlık yörelerde kalın dokumalar kullanılır. Kadınlar başlarını yazma,kefiye yada yemenilerle örterler. Peştamal örtüsü ,ak kefenden “iç göyneği” , renkli baz gömlekler , saten hırka ve salta denen kadife ceket kadın giyiminin diğer öğelerindendir. Bele ak çizgili kareli peştamal bağlanır. Kimi yörelerde “isparel” denen göğüslüklerde rastlanır. Erkekler kara şayak yada puşudan “gugula” denen kukuleta biçiminde başlıklarla başlarını

korurlar. Zıpka,aba,sabuk denen çizme ,yakasız aba ,”zibun”yanları sırmalı,kaytan işlemeli Laz donu ve ak bez gömlekler geleneksel erkek giyiminin diğer öğeleridir. Bebe yün kuşakla “sırma silahlık” denen kayış bağlanır. Yörenin doğal yapısı bir çok efsaneye konu olmuştur. Kentin adına,Türklerce fethedilişine ve Sümela’ya ilişkin bir çok efsane vardır.

5.3 Müziği ,Çalgısı ve Oyunları

Trabzon halk müziği ve oyunları yönünden zengin illerimizdendir. Kemeçe ve bağlama kültürü güçlüdür. Yörenin en ünlü türküleri:”tel sarı zülfü sarı” , “bir yiğit dünyada”, “ben bir yarın bakışına mailem” ,” oy Trabzon Trabzon “,”ha buradan aşağı ben inemem” ,”gemiciler kalkalum” ,”yar sana varam” , “yaylanın soğuk suyu” , “maçka yolları” , “gemiye çektuk yelken”, “derenin kenarına” ,” tarlaya ekdim soğan” ,” yaylanın çemenine”.

Yörede telli çalgılardan divan sazı ,bağlama,tambura,cura,yaylı sazlardan Karadeniz kemençesi , üflemelilerden zurna,dilsiz ve dilli kavallar ,vurmalılardan davul ,tef,fincan ve güğüm çalınır.

Trabzon ve çevresinin en yaygın oyunu horondur. Oyunlara kemeçe eşlik eder. Kız oyunları sallama,sıksara ,düz horonlar ,atlama horonu ,maçka horonu ,Vakfibeikir düzü ,Tonya ve çavuş horonlarıdır. Kimi yörelerde kadın-erkek birlikte oynanan horonlar da “alaca horon” denmektedir.

5.4 Yöresel Yemekler

Hamsi ,mısır unu ve karalahana diğer Karadeniz illerinde olduğu gibi Trabzon’da da beslenmenin temelini oluşturur. “Minzi” denen çökelek benzeri peynir ,hemen her öğün yenir. Mısır ekmeği ,peynirli ,minzili ,yumurtalı,kabaklı,yağlı pide ,hamsili ekmek,”cumur” denen pide en ünlü yöresel yemeklerdendir.

Sabah kahvaltıları kimi yörelerde “Trima” denen un çorbası ve yağda kızartılan ekmek parçalarıyla yapılır. genellikle öğleden sonra yenen “kuymak” yörenin en sevilen yemekleri arasındadır. Kuymak yapmak için mısır ununa su katılır ve bulamaç kıvamına gelinceye kadar kaynatılır. İçine isteğe göre dilimlenmiş peynir ,minzi,süt , haşlanmış ısırgan otu konularak pişirilir.

Kuskusu andıran “çimdik makarnası” da oldukça yaygın bir yemektir. Mısır,sütlü kabak,karalahana,balık çorbası da akşam yemekleri arasındadır. “karalahana yığması” da yörenin ilginç yemeklerindendir. İnce ince doğranan lahana 15-20 dakika suda

haşlanır, sonra süzülür. Ayrı bir kaptaki soğan, salça ve kıyma kavrulur. Önceden pişirilen kuru fasulye ve lahananın içine bir çay bardağı pirinç eklenerek bir arada pişirilir.

Hamsi'den yapılan pilav, buğlama, dolma, haşlama, tava yöre mutfağının vazgeçilmez yemeklerindendir. Hamsi kayganası "hamsi kuşu" denen köfte, turşu, turşu kavurması özellikle kış aylarında tercih edilir. Yörede "tomara" denen yabancı bir bitkiden salata ve turşu yapılır. Sıkılarak suyu süzülen turşular suda haşlanır, tereyağında kavrulur. Üstüne minzi ekilir. "huliya"nın yapılışıda buna benzer. Yabancı bitkilerden "hamuçera" (dağ çiçeği), "lifor" (böğürtlen), "mora" (ahududu), "ağlat" (yaban armudu), "karayemiş" (kirazı andırı daha az tatlı), "çakal eriği" (ekşi dağ eriği) en sevilen meyvelerdir.

Hamsi Kuşu: Hamsilerin kılçıkları çıkarıldıktan sonra tuzlanıp mısır ununa bulanır. Soğan, nane ve maydanoz ince ince doğranarak iç hazırlanır. Birkaç hamsi avuca alınır, ortalarına hazırlanan iç konur. Balıklar çiğ hamurla örtülür. Çırpılmış yumurtaya bulanarak tavada kızartılır.

5.5 Eğitim

Trabzon ilindeki 864 ilk okulda 94.441.154, orta okulda 34.882.065, lisede 24.928 öğrenci vardır. İlk okullarda 3642, orta okullarda 870, liselerde 1635 öğretmen görevlidir.

Merkezi Trabzon kentinde olan Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp, Fen, Edebiyat, Fatih eğitim, İktisadi ve idari bilimler, Mühendislik-Mimarlık, Orman fakülteleri Trabzon meslek yüksek okulunu Trabzon eğitim ve Sürmene deniz bilimleri ve teknolojisi yüksek okullarını kapsar.

Ayrıca Giresun eğitim yüksek okulu Artvin, Giresun, Gümüşhane, Hopa, Ordu ve Rize meslek okulları da Karadeniz Teknik Üniversitesine bağlıdır.

5.6 Yetişen Ünlüler

AĞISKALI Yusuf (1909 – 1983)

Şair ve yazar. Yüksek ticaret okulunu bitirdi. Gümrük müfettişliği yaptı. Hikayelerini Bizden İleri, Kocakarının İki Oğlu, Yedek Subayın Aşkı adlı kitaplarda topladı. Şiirleri : Hitabe, İstanbul Destanı, Harp sonrası – Hapisanelerin Destanı, Sosyalizmin Gelişme Yılı (1946), Duvarların Ötesi gibi kitaplarındadır.

DİNAMO Hasan İzzettin (1909 – 1989)

Şair ve yazar Sivas öğretmen okulunu bitirdi. Gazi Öğretmen okulunun resim iş bölümünde okurken gizli örgüt kurmakla suçlandı. 4 yıla hüküm giydi. İstanbul'da serbest yazar olarak çalışırken yazılarından ötürü sürgüne gönderildi.

Şiirlerini Deniz Feneri, Karacaahmet Senfonisi, Mahpushanemden Şiirler, sürgün Şiirleri adlı kitaplarda topladı.

Romanları: Kutsal İsyan ,Ateş Yılları,Savaş ve Açlar,Kutsal Barış ,Musa'nın Mapushanesi ,Musa'nın Gecekondu ,Türk Kelebeği ,Koyun Baba.

EYYÜBOĞLU ,İsmet Zeki (1925)

Yazar. İ.Ü. Edebiyat Fakültesinin Klasik Floloji bölümünü bitirdi. Folklor ve dil alanında çalıştı. Çevirileride vardır.

Eserleri:Divan Şiirinde Sapık Sevgi, Türk Şiirinde Tanrıya Kafa Tutanlar,Baki , Nietzsche, Anadolu İnançları,Karadeniz Aşk Türküleri,Şehy Bedrettin ve Varidat,Bektaşilik,Anadolu Uygarlığı,Alevilik-Sünnilik , Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü.

PEKER,Orhan (1927-1978)

Ressam. Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirdikten sonra Fransa'da eğitim gördü. Yabancı ülkelerde çok sayıda sergi açtı.

SAĞIROĞLU,Duygu(1932)

Film yönetmeni. İ.T.Ü Mimarlık Fakültesinde okudu.Cep Tiyatrosunun kurucularındandır. Karacaoğlu'nın Karasevasıyla yönetmenliğe başladı. Çok sayıda aşk filmini yönetti.

GÜRSU,Tanju (1938)

Sinema oyuncusu ,artist dergisinin yarışmasına katılarak Fosforlu Oyuna Gelmez'le sinemaya girdi. "Anıt" ve "Kuzey" film şirketlerini kurarak yapımcılık yaptı. Önemli filmleri:Haremde 4 Kadın ,Annenin Göz Yaşları ,7 Kocalı Hürmüz,Vurun Kahpeye ,Devler Çarpışıyor.

GÜRSU,Temel (1945)

Yönetmen. Sinemaya montajcı olarak başladı. Ses asistanlığı yaptı. Önemli filmleri:Dikkat Kan Aranıyor. Bu filmle 1970 de yönetmenliğe başladı. Arabesk filmleri yönetti.

HAMZAOĞLU,Hayati (1933 – 2000)

Sinema oyuncusu. Bir süre kuyumculuk yaptı. 1954'te Köy Çocuğu filmiyle sinemaya başladı. Karakter rollerinin aranan oyuncusu oldu. Adana Altinkoza ,Antalya Altın Portakal festivallerinde "En başarılı yardımcı oyuncu" ödülleri aldı.Önemli

filmleri : Duvarların Ötesi , Gecelerin Ötesi , Aç Kurtlar , Dağların Kartalı , Bir Çirkin Adam , Ağrı Dağının Efsanesi .

KAMU , Gülsüm (1944)

Tiyatro ve Sinema oyuncusu.1962 de Kentoyucuları'yla birlikte sahneye çıktı. Gülriz Suriri – Engin Cezzar ve Gen- Ar topluluklarında da yer aldı. Afili delikanlıyla sinema oyunculuğuna başladı. Bir çok filmde ikinci derecede rollerde oynadı.

KAYNAK , Mualla (1931)

Sinema ve tiyatro oyuncusu. Sanat yaşamına İstanbul Çocuk Tiyatrosunda başladı. Bir süre Karaca ve Ses operetlerinde çalıştı. 1960'lı yıllarda aranan kadın oyuncular arasına girdi. “Kırık Çanaklar” filmiyle İstanbul Belediyesinden en başarılı kadın oyuncu ödülünü aldı.

MİĞRAÇ, Yaşar (1953)

Şair . A.Ü Dil ve Tarih Coğrafya fakültesini Türk Dili ve Edebiyatı bitirdi. Yeni Türkü yayınlarını kurup yönetti. Eserleri : Trabzonlu Delikanlı, Gül Ekmek, Çan Deresi Türküleri, İçli Şarkılar, Karademi Hırçın Kız, Yurdumun İşçileri, İstanbul Bir Kırmızı Gül, Barış Güllerinin Gümüş Denizi, Taliplerin Ağdı.

HOROZCU, Oktay Rifat (1914 – 1988)

Şair , Oyun yazarı. Ankara Hukuk Fakültesini bitirdi. Maliye Bakanlığı bursuyla Paris'e doktora yapmaya gitti. Savaş nedeni ile bitiremeden döndü. Orhan Veli ve Melih Cevdet ile Garip Hareketini oluşturdu. Eserleri : Karga ile tilki, Yağmur Sıkıntısı , Bir Cigara İçimi, Dana Burnu , Yaşayıp Ölmek, Aşk ve Avarelik Üzerine Şiirler, Güzelleme, Oyun İçinde Oyun, Bir Kadının Penceresinden.

6. Fıkralar

Adamın biri arabasıyla gidiyormuş. Arabayla giderken Tabelada “ Yavaş 50” diye bir yazı çıkmış. Adam 50 km ye düşürmüş. Bir süre sonra karşısına “Yavaş 40” diye bir yazı çıkmış, Hızını 40 km ye indirmiş. Sırasıyla da “Yavaş 30” “Yavaş 20” “Yavaş 10” diye yazmış. Adam hızını son olarak 10 km ye indirdikten sonra tekrar bir yazı çıkmış. “Yavaş Köyüne Hoş geldiniz.”

Adamın bir evden çıkmış giderken yolda bir çocuğun bir kedi yıkadığını görmüş. Adam “Oğlum sen ne yapıyorsun, yapma kedi ölür” demiş. Çocuk adamı hiç

dinlemeden yıkamaya devam etmiş. Adam dönüşte bakmış ki kedi ölmüş , bunun üzerine çocuğa kızarak "Ben sana demedim mi yıkama kedi ölür diye" Çocuk " Sen ne diyorsun amca kediyi yıkarken değil sıkarken öldü".

Sakıp Sabancı ağaya bir gün demişler ki : Ağa bu dünyada her şey senin için güllük – gülistanlık. Nereye baksak her tarafta senin şirketlerini, fabrikalarını görüyoruz. (MarSA, YünSA, LasSA, ToyotaSA) burada işin iş, ya diğer tarafta ne olacak orada ne yapacaksın, nasıl kurtaracaksın kendini zebanilerden ? Sakıp Ağa gülmüş " Öte yanda da işimizi sağlama aldık bir tarafımızda İSA , MuSa "

Adam iş hanındaki çaycıya sorar bir günde kaç demlik satıyorsun. Çaycı " Aşağı Yukarı 10 demlik satarım" 15 demlik saymak istermisin? Çaycı " Tabi" O zaman bardakları tam doldur.

Doktor akıl hastanesine havuz yaptırmış. Deliler buna çok seninmişler. O kadar sevinmişler ki hemen havuza dalmaya başlamışlar. 360 dalanlar , Balıklama dalanlar. Doktor hastalarının birine sorar "havuzu nasıl buldunuz" diye Deli de çok beğendiklerini, Havuzun harika olduğunu söylemiş. Doktorda " İyi , yarın da havuzu su dolduracağız."

Adamın biri misafirliğe gitmiş. Akşam olunca haliyle sormuşlar. Bizim odada mı yatasınız, Bebeğin odasında mı, yoksa başka bir odada mı ? Adam düşünmüş "Karı koca yanında yatılmaz. Bebek de uyanıp ağlarsa uykum kaçacak" "Ben başka odada yatarım" demiş. Sabah olunca elini yüzünü yıkamış. Bir de bakmış çok güzel bir kız adama havlu tutuyor. Adam "Kızım senin ismin ne ? " sormuş Kız " Bebek, Amcacım ya sizin isminiz ?" Adam "Eşek Kızım Eşek"

7. Lazlar

Lazlar (İçoni) kavmi ilkel çağlarda Koelhi kavmi ile bağlantısı olan Kafkasyalı kavimdir. Eski Koelhi krallığında Laz'lar ve Megreller beraber yaşıyordu. Irk açısından Gürcülere yakındır. Kültürel açıdan ise Bizans, Türk Osmanlı ve Gürcü kültürünü kendi bünyesinde sentezlemiştir. Laz kralları çağdaşların aksine monarşik değillerdir. Krallık babadan oğula geçmezdi . Seçim ile iş başına gelinirdi. Krallık roma imparatorluğundan yarı özerk bir yapıda idi. Bizans'a karşı tek bir görevi vardı. Sınır bekçiliği yaparak, kuzeyden gelebilecek kavimleri engellemek Lazika (Laz Krallığının adı) Asırlarca Roma ve Perslerin çatışma noktası oldu. Persler kendi dinleri olan Mandeizmi yaymaya çalışırken Romalılarda Hristiyanlığı yaymaya çalışırlar. Sonunda Romalılar üstün geldi. Persliler Ermenistan ve İberya yı işgal edip Lazikayı tamamen

kurtarmışlardı. Roma ve Laz orduları Perslileri bozguna uğrattılar. Romalılar, Laz halkını günlük ihtiyacı olan her türlü maddeyi ellerinden alıyor, halkın istemediği bir takım eşyaları onlara zorla birkaç kat fiyatına satıyordu. Lazlar, Perslerle anlaşma yoluna gittiler ve Romalılara karşı ayaklandılar. Persleri davet ettiklerine pişman oldular. Putperest İranlılar, Kendi dinlerini yaymak istediler. Lazikayı da kendi topraklarına katmak istiyordu. Daha önemlisi Lazikada ki Tuz ve Tahıl üretimi yeterli olmadığı için Roma dan getiriliyordu. Karşılığında deri, esir ve bazı takas eşyaları verilirdi. Bu olanaklar yitirilince halk sıkıntıya düştü. İranlılar Laz halkını İrana sürmeyi ve Laz topraklarını İranlı göçmenlerle doldurmak istiyorlardı. Bunun üzerine lazlar tekrar Caesar Justinyen den yardım istediler. Lazik Roma (Bizans) ve Pers gibi iki düşman arasında 7. Yy kadar Çekişme sahası oldu. Bu çekişme Romalıların zaferi ile son buldu. Tüm Lazistan Hristiyan oldu. Tüm Lazlar Elenceyi (Yunanca) iyi bilip konuşmaya başladı. Hem ticaret hem de dini açıdan bu dil önemliydi. Tüm Lazlar elen bayramlarına katılır. Sempati gösterirlerdi. Elen kültürüne büyük ölçüde adapte olmuş Kafkas kültüründen de Gürcü uzak akrabalarından kopmaya başlamışlardı.

Laz Krallığının Yıkılışı

Caesar İrana saldırmak istedi. Ordusuna katılmayan Lazlara kızarak bu krallığı yıktı. 735 yılında Lazikanın tamamen yakını Muruan komutasındaki Arap ordularının işgaline uğradı. Bizanslılar, Abhanlarla birleşerek Laz topraklarını tekrar ele geçirdiler. Laz kiliselerinde ibadet yunan geleneklerine göre yapılıyordu. Uzun dönem Bizans hakimiyeti altında Lazların büyük kesimi kendi dillerini unutup Yunancıyı benimsedi ve elenleştirdi. Hopa ve Rizenin bir kısmı Gürcü krallığında kaldığı için o bölgedeki Lazlar asimile olmadılar. Kendi dillerini konuştular. Gürcü kraliçesi Tamara Haçlı seferleri ve Bizans sarayında ki kavgalardan faydalanıp Lazikayı ele geçirdi. Trabzon, Limon, Samsun, Sinop, Giresun, Kotiora (Ordu), Amastria, Erakliya ve tüm Pontusu kısa sürede ele geçirdi.

Lazistan Osmanlı Yönetiminde

Gürcistan Moğol istilasına maruz kalınca zayıflayınca Trabzon krallığı üzerinde, Bizans etkinliği tekrar başladı. Bu dönemde Osmanlı Türkleri Bizans Kapılarına dayanmıştı. 1341 yılında Türkler Trabzon Krallığını yağmaladılar.

1416 yılında Sultan II. Mehmed (Fatih) o zamanın en güçlü ordusu ile Trabzon kıyılarına dayandı. Trabzon Davidin karşı koyacak gücü yoktu. Ülkesini Savaşmadan Osmanlıya teslim etti. Sultan Mehmed, David ve Sekiz oğlunu boğdurup ortadan kaldırdı. Lazlar Bizans yönetiminde iken verdikleri mücadele sadece dil ve kültürlerini

korumak olacaktı. Türkler Anadolu'dan Hristiyanlığı koparıp kaldırmak istiyorlardı. Lazlar arasında islamı yaymaya başladır. Özellikle Sultan Selmim döneminde (1512-1522) telkin ve ikna yerine kaba güç kullanarak bu işe başladı. Salim askerler ile birlikte Trabzon dan hareket ederek Arhavi ,Vice ,Hopa ,Onio ,Batum ,Sarp ,Çhala ,Behleven ,Makriali kent ve köylerini kontrol altına aldı. Savaş aralıksız 3 yıl sürdü. Lazlar kendilerinden çok üstün kuvvetlere büyük azimle direndiler ama erzakları bitti ve askerlerin dörtte üçü ölünce barış istediler. Osmanlı Paşası Lazları İslam'a davet etti. Lazların temsilcisi Petros "Bizler Hristiyanız. Bizi böyle kabul ediniz,asla Müslüman olmayız" dedi. Osmanlılar buna rağmen antlaşma yaptılar. 3 yıl kadar sonra ise asimilasyon başladı. Laz papazlar hapse atıldı. Türkçe medreseler açıldı. Müslüman din adamları bölgeye getirildi. Bu dönemde Lazistan'da dil sınırı Rize idi. Rize'nin Trabzon 'a yakın kısmındaki halk Sinop'a kadar Elence (Yunanca) konuşuyor , Gürcistan yakın olan kısımdan Batum'a kadar bölgede yaşayan halk ise Laz'ca konuşuyordu. İslam'ı kabul etmeyen köylüler ağır vergilerle cezalandırılmaktaydı. Bazı fanatik Hristiyan aileler yeni doğmuş çocuklarını bile Müslüman olmasın diye öldürüyorlardı. Lazlar işte bu dönemde denasyolinizasyona uğradılar. Müslüman olanlar Türkler arasında Hristiyan olanlarda Rumlar arasında eridi. Küçük Laz ülkesi Osmanlı kültürü içinde eridi gitti.

Lazlar Hakkında

Osmanlının gerileme döneminde en büyük rakibi ve düşmanı Rusya idi. 1809 yılında Rus ordusu Poti kalesini kuşatıp Osmanlıdan aldı. 1854-1855 tarihlerinde Kırım savaşı çıkar. Bu savaşta Türkler açısından hayati öneme haiz. Erzurum , Ruslar içinse Tiflis'tir. Bu iki noktayı da elde tutabilmek için önce Batum'a sahip olmak gerekir. Batum bölgedeki ticari hayat için önemlidir. İşte bu önemi bilen Rus çarları önce Batum'u ele geçirmeyi düşünmüştür. Türkler için , Trabzon un gelişmesi ve beslenmesi için Batum hayati bir coğrafi noktadır. Anadolu'ya sahil yoluyla açılan kapının kilidi tüm Türkiye pozisyonuna sahip noktada ve Erzurum'ü sırtından vurabilecek bir üstü. Tabi ki Batum'un düşüşü başladı. Trabzon 1000 yıldan fazla Anadolu'nun kültür ,ekonomi ,sanat ,gelişmişlik açısından İstanbul'dan sonraki ikinci şehirdi.

Trabzon halkı karışık etnik gruplardan oluşmuştur. Nüfusunun Müslüman kesimini Lazlar ve Rum dönemleri oluşturur. Burada yaşayan değişik milletlerden gelen nüfus,din,ortak lisan ve ortak çıkar hesaplarıyla kaynaşmış , bütünleşmiş görünmektedir. Lazlar çalışkanlıklarıyla tanınırlar. Çoğunluğu toprakla uğraşır. Yetişen

ürünleri mısır, buğday, arpa, fındık ve tütündür. Dericilik ve ticaretle Tüm uluslara rakiptiler. Osmanlı deniz askerlerinin dörtte üçü Lazdır. Lazlar silahsız dolaşmazlar.

Lazcanın 3 şivesi vardır. Hopa ,Arhavi ve Atina ağızlarıdır. Hopa ağızı, Mekreldenin tıpa tıpa benzeridir. Abu deresi ağızı olan arhavi ağızı ise diğer iki ağızın ortak özelliklerini taşımaktadır. Atina ağızı ise ağır bir Yunan'canın ve Türkçe'nin etkisiyle aslından çok uzaklaşmıştır. Osmanlı döneminde Lazistan 5 bölgeye ayrılmıştır.

1-Hona

2-Gonia

3-Arhavi

4-Hemşir

5-Atina

Orijinaline en yakın Arhavi bölgesinde konuşulmaktadır. Bu bilgiler dışında Karadeniz'de Lazca konuşan yoktur Ama Sinop'tan Batuma kadar olan bölgedeki insanlara Laz denilmektedir. Burada yaşayan insanların bir kısmı Laz soylu, Çoğu ise Elen soyundan gelen Türkleşmiş Müslümanlardır. Çepni adı verilen oğuz boyu, Trabzon ve çevresinde Osmanlı tarafından yerleştirilen bu Türk boyu bölgenin Türkleşmesinde önemli rol oynamıştır.

Orijinal Laz Hikayeleri

Baba öğüdü (Babasi Nene)

Yaşlı bir Laz ölüm döşeginde yatarken oğlunu yanına çağırarak, şu üç öğüdü vermiştir.

- Sonradan görme bir zenginden asla borç para isteme
- Hükümet adamıyla asla dost olma.
- Karına asla sır verme.

Şeytanla Laz

Bir zamanlar Şeytanla başedecek kimse bulunmazmış. Hangi insan oğlu bunu denese aldanır. alt olurmuş. Bunu işiten Laz Şeytana gidip onu dövüşe davet eder.

- “ Gel seninle bir dövüş yapalım. Kim yenerse yenilen çarıkları ters giysin ömür boyu öyle dolaşsın” demiş.

- “Olur “ demiş Şeytan da. Şeytan Buğday ambarında yaşarmış. Laz iki sopa getirmiş biri uzun biri kısa. Uzununu Şeytana uzatmış. Kisasını kendine almış. Dövüş başlamış. Ambar içinde dar yerde Şeytan Uzun Sopasını kullanamamış. Laz kısa sopasıyla Şeytana durmadan vuruyormuş. Şeytan bunda bir kurnazlık olduğunu sezmiş.

Laz a :

- “ Olamadı bu, gel sopaları değişelim” demiş.
 - “Değişelim. Ama dövüş yerlerini de değiştirelim. Geniş meydana çıkalım.”
- Demiş, Laz. Başlamış kıyasıya dövüş Laz uzun sopasıyla Şeytanı yanına Şeytanı yaklaştırmaz, Boyuna Sirtına indirir Sopayı.
- “ Yeter” demiş Şeytan dayanamayıp.”Yenilgiyi kabul ediyorum. Ben Şeytanım ama Laz bende de Şeytanmış Doğrusu“ demiş. O günden beri çarıkları ters dolaşmış Şeytan.

Laz Kadınları Hakkında

Alaca bayramlık giysileri içinde çok güzel kadınlardır. Eşyalarını sepetlerde taşıyorlar. Güzel gözlerini peçelerle saklamaya çalışıyorlardı. Bazı güya elinde olmayarak kaza ile yüzünü hafifçe açıyordu. Bir anlık da olsa baş döndürücü, Parlak tenli güzellikleri görölüyordu. Hemen Hepsi boylu poslu, düzgün vücutlu ve Sarışın Mavi gözlüdür.

Sonuç

Bu araştırmada Trabzon ilini tarihi, Coğrafi, ekonomi, folklor, gelenek, görenek, kıyafet, yöresel yemekler, eğitim yani bütün yönleriyle tanımaya çalıştım. Böylece Trabzon ilinin, bütün güzellikleriyle, tarihe gizlenmiş geçmişi ile bu araştırmada anlatma fırsatı buldum.

Araştırma okuyucuya Türkiye'nin güzel illerinde olduğı inandığım Trabzon ilinin, Hem tabiat, Hem tarihi, hem de sosyal yönü ile açıklama yapacak şekilde hazırlanmıştır.

Tarihin bütün izlerini taşıyan , tabiatı insana huzur veren, kültürünün insanlara bir çok şey anlatan Trabzon Türkiye'nin eşsiz illerindendir. Türkiye asırlardan beri günümüze kadar getirdiğı tarihi güzellikleriyle, folkloru ile, medeniyetiyle eşsiz güzelliklere sahiptir. Bu güzelliklerden biri olan Trabzon ilini araştırarak bu güzelliğı bir kez daha ortaya koyduğuma inanıyorum. Umarım daha bir çok araştırmayla Türk gençleri Türk Milletinin güzelliklerini ortaya koyarak tanıtmaya çalışır.

Kaynakça

1. Vanilişı Muhammed, Ali tandilarsa, Lazlar Tarihi.
2. Büyük ansiklopedi, 3. Cilt, S.882 – 894
3. Büyük Türkçe Ansiklopedisi, 1991, 3. Cilt. S. 846 – 857